

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ ОСВІТИ ЕЛЕМЕНТАМИ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ

SUPPORTING EDUCATION SYSTEM BY ELEMENTS OF ELECTRONIC GOVERNING

УДК 37.014.62:004

Косарев Т.В.

аспірант кафедри публічного управління та адміністрування Київський національний торговельно-економічний університет

Лазебна І.В.

к. екон. наук, доцент кафедри публічного управління та адміністрування Київський національний торговельно-економічний університет

Пасик-Косарева Н.О.

викладач кафедри іноземної філології та перекладу Київський національний торговельно-економічний університет

У статті досліджується необхідність впровадження та перспективи розвитку системи електронного урядування в галузі освіти. Зазначено вплив використання елементів електронного урядування в управлінні закладами освіти. Розглянуто переваги використання електронного навчання як для студента, так і для викладача. Особу увагу приділено функціонуванню Єдиної державної електронної бази з питань освіти.

Ключові слова: електронне урядування, електронне навчання, інформаційно-комунікаційні технології, освіта, заклади освіти, ЄДЕБО.

В статье исследуется необходимость внедрения и перспективы развития системы электронного правительства в сфере образования. Отмечено влияние использования элементов электронного правительства в управлении учебными заведениями. Рассмотрены преимущества использования

электронного обучения как для студента, так и для преподавателя. Особое внимание уделено функционированию Единой государственной электронной базы по вопросам образования.

Ключевые слова: электронное правительство, электронное обучение, информационно-коммуникационные технологии, образование, учебные заведения, ЕГЭБО.

In the article the necessity of introduction and prospects of development of the system of electronic government in the field of education are explored. The influence of the use of elements of e-governing in the management of educational institutions is noted. The advantages of using e-learning for student and teacher are considered. Particular attention is paid to the functioning of the Unified State Electronic Database of Education.

Key words: e-governing, e-learning, ICT, education, educational institutions, USEDE.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Інформаційні технології (далі – ІТ) вважаються технологією XXI століття. Є величезний ріст у сфері інформаційних технологій. Традиційно ІТ використовувався лише для надання підтримки організаціям. Нині вона відіграє стратегічну роль в організаціях, що підтримують багато бізнес-функцій, а також формує нові стратегії в організаціях. ІТ-сфера також була впроваджена у сфері урядування під назвою «e-governing». Впровадження електронного урядування (е-урядування) в освіті приводить до нових ширших інновацій. Елементи е-урядування дають змогу університетам розширити свій поточний географічний простір, взаємодіяти з потенційними студентами по всьому світу та закріпити себе як провайдерів глобальної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед вагомих наукових праць із питань дослідження електронного урядування як в Україні, так і в інших країнах світу треба виділити роботи таких учених, як А. Баріков, К. Вознюк, О. Ємельяненко, К. Линьов, В. Лур'є, Я. Олійник, Н. Павлютенко, О. Поліщук, А. Серенок тощо. У свою чергу, питання впровадження розвитку електронного урядування у сферу освіти досліджували М. Ватковська, Ю. Лях, В. Ткаченко, С. Чукут.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значну кількість суттєво важливих наукових напрацювань, що

стосуються теми дослідження електронного урядування в Україні, які характеризуються різноманітністю підходів до аналізу цього явища, нині залишається не досить дослідженою реалізація елементів електронного урядування у сфері освіти в Україні. Це й зумовило вибір теми, постановку мети і завдань публікації.

Мета статті полягає у вивченні характеру змін у сфері освіти щодо впровадження елементів електронного урядування та відповідного зростання управління інформаційними технологіями.

Виклад основного матеріалу. Перш ніж розглядати питання е-урядування в освіті, необхідно визначити, що ж таке електронне урядування загалом. ЮНЕСКО визначає електронне урядування так: «Управління належить до здійснення політичних, економічних та адміністративних повноважень в управлінні справами країни, включно з роз'ясненням громадянам їхніх інтересів та здійснення їхніх законних прав та обов'язків. Електронне урядування можна розуміти як виконання цього управління через електронний носій для того, щоб сприяти ефективному, швидкому та прозорому процесу поширення інформації для громадськості та інших установ, а також для здійснення діяльності державного управління» [1].

Основною метою електронного уряду є надання урядовим установам можливості покращити відносини з громадянами та біз-

несом за допомогою сучасних інформаційних технологій, таких як широка мережа, мобільні комп'ютери та Інтернет, а також сприяти кращому спілкуванню між різними органами влади. Уряд використовує інформаційно-комунікаційні технології (далі – ІКТ) для сприяння більш ефективному управлінню та робить державу більш відповідальною перед громадянами. Це сприяє покращенню доступу до державних послуг і надає більший доступ громадськості до інформації.

Сучасні послуги ІКТ, такі як Інтернет, мобільний зв'язок, бездротові пристрої та суміш інших технологій, використовуються для впровадження урядових рішень. Уряд України відіграє важливу роль у наданні послуг громадянам і промисловості, забезпечуючи легку доступність до інформації, забезпечуючи ефективне управління державою та роблячи управління більш відповідальними і прозорими для громадян [2, с. 170].

Кінцевими результатами впровадження електронного урядування є такі:

- зручність для представників влади та громадян;
- зниження вартості послуг;
- зменшення корупції;
- збільшення доходів.

Основною метою впровадження електронного урядування в освіті є підвищення рівня освіти. Елементи е-урядування у сфері освіти передбачають нові способи спілкування з учнями чи студентами, нові способи надання послуг освіти та нові способи організації та надання інформації. Розвиток ІКТ, Інтернету та мобільного зв'язку дає можливість трансформувати відносини між адміністрацією та студентами по-новому, таким способом сприяючи досягненню цілей гарної освіти.

Упровадження ІКТ може збільшити участь студентів у процесі досягнення хороших цілей освіти на всіх рівнях шляхом надання можливості онлайн-дискусійних груп і підвищення швидкого розвитку та ефективності методів навчання. Перевагою для адміністрації закладу освіти є те, що вона може забезпечити краще обслуговування за часом, що робить управління більш ефективним [3, с. 300].

Упровадження електронного урядування в освітніх системах дає змогу здійснювати ефективний моніторинг академічних стандартів, використовувати інформаційні та комунікаційні технології з метою покращення освіти, покращення інформації та надання послуг, заохочує до участі студентів у процесі прийняття рішень, забезпечує прозорість та ефективність управління та надання університетам нового каналу впровадження освіти [4, с. 236].

Ефективне використання онлайн-послуг в освітньому секторі може значно підвищити ефективність чинної системи, зменшити витрати та підвищити прозорість функціонування різних відомств. У широкому розумінні електронне управління у сфері освіти забезпечує краще надання послуг і поширення інформації для студентів та адміністрацій закладів освіти за допомогою електронних засобів.

Елементи е-урядування також можуть бути важливим інструментом для керівного органу університету, що надає такі переваги:

- розширення можливостей факультетів, студентів і заохочення їх участі в управлінні;
- прозорість і абсолютна ясність у процесі адміністрування, управління та прийому;
- можливими напрямками впровадження елементів електронного урядування в освітньому секторі є такі:

Електронне адміністрування: воно передбачає використання ІКТ (інформаційно-комунікаційних технологій) з метою поліпшення адміністративних процесів і внутрішньої роботи відділів у рамках закладу освіти.

Електронні послуги: основною метою є поліпшення надання послуг студентам шляхом надання інтерактивних послуг. Деякими прикладами інтерактивних послуг є такі: запит на отримання документів, заяви будь-якого характеру.

Використання інформаційних технологій (ІТ) у всіх аспектах життя привело до більш швидкого, легшого та набагато кращого надання послуг шляхом перегляду основних принципів надання послуг і функціонування секторів послуг [5]. Заклади освіти в усьому світі почали впроваджувати досягнення в галузі інформаційних технологій, щоб використовувати їх для надання кращих послуг студентам. Електронне урядування надає величезний вплив на функціонування освітнього сектору шляхом революції у способі надання інформації студентам та іншим пов'язаним людям. Як результат, широкий спектр ІТ-застосунків розробляється і поставляється до різних освітніх закладів.

Кількість та якість продукції, отриманої в системі освіти, суттєво покращилася завдяки впровадженню електронного урядування в цій сфері. Однак для того, щоб бути дійсно ефективною, розгорнута система повинна виходити за рамки простої комп'ютеризації записів або процесів.

Зміни, які відбулися в суспільстві наприкінці ХХ століття, привели до необхідності заміни авторитарної системи синхронного управління навчальною аудиторією асинхронним навчанням. Розвиток комп'ютерних технологій став однією з перспективних платформ

для розвитку сучасної системи дистанційної освіти, електронного навчання (e-learning), мобільного навчання (m-learning), які ефективно використовуються для різноманітних форм навчання [6, с. 80]. Вплив ініціатив електронного навчання має прямий вплив на майбутню структуру університетів як на стратегічному, так і на тактичному рівнях.

Зміна ролі викладачів та розроблення засобів електронного навчання сприяють потенційно гнучкішій організаційній структурі. Майбутнє навчання буде здійснюватися за допомогою технології е-навчання, яка надає викладачам чудові інструменти для навчання. Онлайн-методи дають можливість провадити більш ефективну освіту і дають значні переваги перед традиційними методами навчання. Це стало можливим завдяки платформам на основі технологічної реалізації, таких як дошки оголошень, віртуальні лекції та електронні бібліотеки [7, с. 102]. У середовищі е-навчання викладачі можуть запропонувати постійну освітню підтримку, оскільки студенти можуть спілкуватися з одногрупниками та викладачами, відвідувати веб-сайти та переглядати навчальні матеріали незалежно від їхнього часу та місця розташування.

Елементи е-урядування забезпечили електронну інформаційну інфраструктуру для спрощення надання послуг, зменшення дублювання та підвищення рівня та швидкості обслуговування за нижчою ціною. Це дає змогу створювати, керувати та обмінюватися інформацією в електронному вигляді між різними відділами закладу освіти. Тобто інформація, що знята один раз, може бути спільно використана всіма авторизованими користувачами. Це дає змогу уникнути ручної транскрипції та повторного введення тієї самої інформації неодноразово, коли студент звертається до нового відділу університету для деяких послуг.

За принципом е-урядування в одному місці можна скористатися різними видами послуг, що пропонуються різними відомствами, такими як стягнення зборів, надання дозволу, управління нормами, виплати зарплат і пільг. Це значно полегшує життя студентам, даючи їм змогу сприймати адміністрацію як єдиний орган, що взаємодіє з багатьма незв'язаними суб'єктами, які працюють у різних місцях у різних університетських будівлях.

Надання студентам публічної інформації може здійснюватися без будь-якої офіційної та студентської взаємодії. Студенти можуть отримати інформацію, пов'язану з процесами та процедурами університету, через систему онлайн без взаємодії з будь-яким офіційним представником університету [8, с. 187].

Фактично це дає змогу студенту швидко, інтерактивно отримати доступ до величезного масиву інформації, через комп'ютери вдома, на роботі або в зручних громадських місцях, тому що цей доступ до інформації може бути доступний у різних місцях і в будь-який час, без фізичного тиску на співробітників університету.

Одним із перших кроків до впровадження електронного урядування у сферу освіти в Україні було створення 13 липня 2011 року постановою Кабінету Міністрів України № 752 «Єдиної державної електронної бази з питань освіти» (далі – ЄДЕБО). Документ визначає, що ЄДЕБО є автоматизованою системою збирання, реєстрації, оброблення, зберігання та захисту відомостей і даних із питань освіти [9].

З 2012 року ЄДЕБО забезпечує супроводження вступної кампанії до закладів вищої освіти. З 2014 року заклади освіти почали використовувати дані ЄДЕБО для виготовлення студентських (учнівських) квитків державного зразка. А з 2015 року виготовлення документів про вищу та професійну (професійно-технічну) освіту відбувається на підставі даних Єдиної державної електронної бази з питань освіти.

Уся інформація, що міститься в ЄДЕБО, крім персональних даних та інформації з обмеженим доступом, є доступною у форматі відкритих даних. Особа має повний доступ до всіх відомостей про себе, внесених до цієї бази.

Єдина державна електронна база з питань освіти являє собою інтегровану інформаційно-телекомунікаційну систему, технічні засоби якої перебувають у межах території України, складається з комплексу автоматизованих робочих місць, об'єднаних в єдину інформаційну систему засобами зв'язку з використанням технології віддаленого доступу, має підключення до мереж зв'язку загального користування з розмежуванням прав доступу, забезпечує захист від порушень цілісності інформації, забезпечує різні рівні доступності відкритої інформації та інформації з обмеженим доступом, вимога щодо захисту якої встановлена законом [9].

Тож в Україні стартувало впровадження електронного урядування у сферу освіти, проте це впровадження базується лише на певних елементах роботи між закладами освіти та уповноваженими органами влади у сфері освіти, а також між закладами освіти (далі – ЗВО) та вступниками (на етапі подачі документів). Якщо ми говоримо про відносини «адміністрація закладу вищої освіти – студент» або між відділами закладу вищої освіти, то на цьому етапі, на жаль, у більшості закладах вищої освіти будь-які дії здійснюються

за старим форматом – черга до кабінету. Варто зазначити, що в більшості ЗВО використовуються ІТ-додатки для реалізації електронного документообігу, проте йдеться лише про надсилання документів наказового характеру від керівництва до підлеглих, при цьому використання електронного цифрового підпису використовується здебільшого для виконання функцій із роботи з ЄДЕБО.

Натомість іде велике зрушення в питанні впровадження ІКТ у відносини викладача та студента. Багатьма закладами освіти активно впроваджуються власні системи для електронного (дистанційного) або змішаного навчання. У вітчизняній практиці основними елементами моделі електронного (змішаного) навчання є лекційні та практичні уроки, семінари, практичні завдання (самостійні та контрольні роботи, реферати, доклади та інше), навчальні матеріали (підручники, методичні посібники), онлайн-спілкування (чат, форум, e-mail), індивідуальні та групові онлайн-проекти, віртуальна класна кімната, аудіо- та відеолекції, анімації та симуляції [6, с. 81]. Нині спостерігається підтримка студентів із посиленням використання передових технологій для полегшення навчання на великих відстанях [10, с. 58].

Дистанційна освіта сприяє забезпеченню навчання протягом життя для тих, хто зацікавлений у ній, гнучкому графіку навчання, поліпшенню доступу до освіти, диверсифікації можливостей дослідження, тому, щоб зробити освіту більше особистісно орієнтовною, враховуючи потреби студентів, забезпеченню високої якості освіти за максимальної гнучкості, що не залежить від часу та місця пропонованого курсу [11, с. 6].

Також варто зазначити, що принцип е-урядування «відкритості та доступу до публічної інформації» у сфері освіти реалізовано на досить високому рівні. Громадянин України та іноземець, який вирішив скористатися електронною сторінкою Міністерства освіти і науки України, має змогу отримати інформацію про нормативно-правову базу діяльності міністерства, про державні установи, підпорядковані міністерству, про різні ланки освіти – від початкової до вищої та дистанційної. Будь-який користувач може довідатись, на якій стадії обробки перебувають його документи у міністерстві. Загалом, рівень розвитку е-урядування у сфері освіти України перебуває на стадії переходу до етапу інтерактивної взаємодії, що дає можливість зробити державний інтернет-ресурс не лише дошкою оголошень, але й інструментом двосторонньої комунікації [12]. Проте, досліджуючи інтернет-сторінки

різноманітних закладів освіти, можна дійти висновку, що більшість із них не дотримується принципу «зручності користування», а навпаки, заплутує користувачів, не кажучи вже про відсутність єдиної структури інтернет-сторінки для всіх закладів освіти.

Висновки. Переваг електронного урядування нелегко досягти, і вони повинні виходити далеко за рамки простої комп'ютеризації освітніх процесів. Успішна реалізація не тільки представляє технічні виклики, але й вимагає фундаментальних змін у тому, як сьогодні працює сектор освіти. Насправді виклики, які найчастіше відбуватимуться, полягатимуть у тому, як адаптуватись до переосмислення процесів і функцій освіти та пов'язаних із ними питань нових обов'язків для співробітників і студентів. Це також зумовлює важливі питання щодо захисту інформації від несанкціонованих змін і захисту особистої інформації. Необхідно запровадити належні механізми аутентифікації користувачів і контролю доступу, щоб забезпечити доступ тільки до уповноважених користувачів.

Найважливішою рушійною силою створення та розвитку електронного управління є інновація. Для досягнення світового стандарту освіти вкрай важливо мати вдосконалені та інноваційні засоби доступу до інформації у всьому світі, що можливе лише завдяки впровадженню інформаційно-комунікаційних технологій в освітніх закладах. Для досягнення цілей ефективного адміністрування та для вирішення завдань глобалізації, міжнародної конкуренції та сучасного розвитку науки та технологій необхідно впроваджувати всі елементи електронного урядування в секторі освіти. Вищі навчальні заклади традиційно були статичними у функціонуванні та проведенні програм. Проте оскільки є підвищений попит на якісне навчання, то необхідно, щоб вищі навчальні заклади розширили свої географічні межі, щоб запровадити ініціативи у сфері управління. Електронне урядування надає вищим навчальним закладам можливість перевищувати конкуренцію та повною мірою використовувати свої традиційні та вже створені репутації.

Для викладачів елементи електронного урядування являють собою зміну у способі викладання. Для студентів електронне урядування надало альтернативу способам навчання, впроваджуючи засоби, за допомогою яких навчання може відбуватися поза лекційним залом. Електронне урядування змінить спосіб, у який студенти ставляться до закладів вищої освіти, оскільки змінюється те, як студенти співвідносяться один з одним. Це принесе нові

концепції управління, як з погляду потреб, так і відповідальності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Governance and good governance. URL: <http://mirror.undp.org/magnet/policy/glossary.html>.
2. Барікова А.А. Електронна держава: нова ефективність урядування: монографія. К.: «Юрінком Інтер», 2016. 224 с.
3. Dubey R., Dr. Ahmad E. E-Governance in Education – New Horizons. *International Journal of Science and Research*. 2016. Vol. 5. No 9. P. 300–302.
4. Fry K. E-Learning Markets and Providers: some issues and prospects. *Training and Education*. 2001. No 4. P. 233–239.
5. Dr. Sinha P. Engineering e-Governance Solutions. URL: <http://www.cdac.in/html/connect/3q2000/art02.htm>.
6. Пасик Н. Методологія впровадження моделей змішаного навчання. *Використання моделі змішаного навчання при викладанні іноземних мов: тези доповідей*. 2018. С. 80–83.
7. Scott T. The Wired Campus. *Business Weekly*. 2000. No 1. P. 102.
8. Alsakarneh A.A.A., Hong S.C. The Impact of Electronic Management on Human Resource Development. *International Journal of Science and Research*. 2015. Vol. 4 No 11. P. 185–190.
9. Єдина державна електронна база з питань освіти. URL: <https://info.edbo.gov.ua/about>.
10. Косарев Т. Особливості реалізації інструментарію електронного навчання. *Використання моделі змішаного навчання при викладанні іноземних мов: тези доповідей*. 2018. С. 57–59.
11. Ткаченко В. Розвиток електронного урядування системи освіти в Естонії. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej14/txts/Tkachenko.pdf>.
12. Ватковська М. Розвиток електронного урядування у сфері освіти: зарубіжний досвід для України. *Публічне адміністрування: теорія та практика*. 2014. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Patp_2014_2_12.